

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

ПІДЛИПСЬКИЙ АНДРІЙ ІГОРОВИЧ

УДК 793.31(477.84)"195/20"

**НАРОДНО-СЦЕНІЧНА ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА
ТЕРНОПІЛЬЩИНИ СЕРЕДИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

26.00.01 – теорія та історія культури

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства**

Київ – 2021

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано у Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства, доцент
Бойко Ольга Степанівна,
Київський національний університет
культури і мистецтв, доцент кафедри
хореографічного мистецтва.

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
Афоніна Олена Сталівна,
Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв, професор кафедри
хореографії;

кандидат мистецтвознавства, доцент
Медвідь Тетяна Анатоліївна,
Київський університет
імені Бориса Грінченка,
директор Інституту мистецтв.

Захист відбудеться 29 січня 2021 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.807.02 у Київському національному університеті культури і мистецтв за адресою: 01601, м. Київ, вул. Є. Коновальця, 36.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв за адресою: 01601, м. Київ, вул. Є. Коновальця, 36.

Автореферат розіслано 29 грудня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Ж. Пустовалов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Збереження, відтворення, інтерпретація мистецьких артефактів, зокрема нематеріальних, до яких належить народно-сценічна хореографія, набуває особливої актуальності в глобалізованому світі під час зростаючої загрози нівелювання особливостей народів та територій.

Осмислення розвитку різних видів мистецтва є одним з продуктивних шляхів самоідентифікації народів, що актуалізується в сучасних умовах піднесення національно-патріотичних настроїв в українському суспільстві.

Дослідження танцювального мистецтва окремих регіонів, локальних зон сприяє відтворенню комплексної історії розвитку хореографічної культури України. Ретроспективне вивчення складників народно-сценічної хореографічної культури тернопільського регіону, з'ясування її сучасного стану є однією зі злободенних проблем.

Народній та народно-сценічній хореографії Тернопільщини присвячені окремі публікації Г. Александрович (інтерпретація танцювального фольклору регіону у діяльності ансамблю «Джерело»), Л. Горбунової (танцювальний фольклор та аматорське мистецтва тернополян), В. Губ'яка (фольклорні складники культури Тернопілля, концертне життя регіону), Ю. Кройтора (культурно-мистецьке життя Тернопільщини радянського періоду, згадки про створення ансамблю танцю «Надзбручанка»), С. Маловічка (аматорські та професійні художні колективи в контексті культурно-мистецького життя регіону), О. Смоляка (танцювальні рухи у весняній обрядовості Західного Поділля), М. Тимчик (біографія І. Николишина), Л. Щур (функціональний аспект аматорського народно-сценічного танцю Тернопільської області) та ін. Жодна з праць не ставить за мету цілісне відтворення панорами розвитку народно-сценічної хореографії Тернопільщини, що підтверджує актуальність теми представленого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до теми наукових досліджень Київського національного університету культури і мистецтв «Мистецтво як предмет комплексного дослідження: теорія, історія, практика» (номер державної реєстрації 0118U100122), планів наукової роботи кафедри хореографічного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв.

Мета дослідження – проаналізувати основні складники народно-сценічної хореографічної культури Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ ст.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання**:

- вивчити наукові праці з теми та джерельну базу дослідження;
- визначити теоретико-методологічні засади дослідження;
- виявити основні етапи розвитку аматорського народно-сценічного хореографічного мистецтва Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ ст.;
- розглянути фестивально-конкурсний рух у сфері народно-сценічного танцю в Тернопільській області;

- з'ясувати значення Теробовлянського коледжу культури і мистецтв для народно-сценічної хореографічної культури Тернопільщини та України;
- виявити роль І. Николишина у розвитку народно-сценічної хореографічної культури Тернопільщини;
- охарактеризувати творчість професійного Ансамблю танцю «Надзбручанка».

Об'єкт дослідження – українська народно-сценічна хореографічна культура.

Предмет дослідження – основні складники народно-сценічної хореографічної культури Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ ст.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукову та спеціальну методологію, зокрема історичний підхід дав змогу проаналізувати розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності, виявити внутрішні та зовнішні зв'язки та суперечності; системний підхід застосовано задля розгляду народно-сценічної хореографічної культури Тернопільщини як єдиного цілого, що складають функціонально узгоджені елементи і частини; методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння дали змогу здійснити об'єктивне дослідження та дійти достовірних висновків.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що *вперше*:

- здійснено комплексний аналіз народно-сценічної хореографічної культури Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ ст., з'ясовано її основні складники;
- проаналізовано діяльність хореографічного відділу Теробовлянського коледжу культури і мистецтв в аспекті внеску у розвиток народно-сценічної хореографії;
- підкріплено фактами вплив мистецько-педагогічної школи кафедри хореографії Київського інституту культури ім. О. Є. Корнійчука (далі – КДІК) на викладачів-хореографів Теробовлянського культосвітнього училища, введено до наукового обігу нові матеріали, що уточнюють та доповнюють наявні відомості про їх діяльність;
- виявлено основні етапи становлення та розвитку балетмейстерської та педагогічної майстерності Ігоря Николишина, введено до наукового обігу нові матеріали, що уточнюють та доповнюють наявні відомості про його життя та творчість;

уточнено:

- поняття «народно-сценічна хореографічна культура»;

набули подальшого розвитку:

- уявлення про розвиток аматорського та професійного народно-сценічного хореографічного мистецтва Тернопільщини.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані в подальших теоретичних розробленнях, присвячених українській народно-сценічній хореографічній культурі, зокрема танцювальній культурі Тернопільщини; у працях з теорії та історії української культури,

зокрема українського хореографічного мистецтва; у підготовці спецкурсів, методичних посібників і підручників для студентів закладів вищої освіти відповідного профілю.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним дослідженням, в якому комплексно проаналізовано народно-сценічну хореографічну культуру Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ ст. Усі наукові результати отримані дисертантом самостійно. Наукові публікації за темою дисертації є одноосібними.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дослідження пройшли апробацію під час всеукраїнських та міжнародних наукових та науково-практичних конференцій, серед яких: ІV Всеукраїнська науково-практична конференція «Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності» (Полтава, 2017), Всеукраїнська науково-практична конференція «Хореографічна освіта і мистецтво України в контексті європейських та світових тенденцій» (Київ, 2017), ІІ Міжнародна науково-практична конференція «Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі» (Київ, 2017), Всеукраїнська наукова конференція «Тенденції розвитку народного та сучасного хореографічного мистецтва України» (Київ, 2018), Всеукраїнська науково-практична конференція «Хореографічні мистецькі, педагогічні та наукові школи України та світу» (Київ, 2018), Міжнародна науково-практична конференція «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство» (Київ, 2019), Всеукраїнська науково-практична конференція «Взаємодія аматорського та професійного хореографічного мистецтва» (Київ, 2019), Міжнародна науково-практична конференція «Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв)» (Київ, 2020).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлені в 17 одноосібних роботах, 6 із яких опубліковано у наукових фахових виданнях України, 2 статті у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, 8 праць апробаційного характеру у збірниках матеріалів наукових конференцій, 1 стаття, що додатково відображає наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (238 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації – 203 сторінки, із яких 155 – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, подано відомості про зв'язок роботи з науковими планами й темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи його здійснення, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, наведено дані про їх апробацію, зазначено особистий внесок здобувача, висвітлено структуру й обсяг роботи.

У першому розділі «Народно-сценічна хореографічна культура Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ століття як предмет наукового дослідження» проаналізовано наукові праці з теми та джерельну базу дослідження, охарактеризовано його концептуальні основи.

У підрозділі 1.1. «Історіографія та джерельна база дослідження» проаналізовано та систематизовано основні праці, дотичні до проблеми розвитку народно-сценічної хореографічної культури Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ століття, зазначено, що до сьогодні проблема не привернула належної уваги дослідників.

Значну увагу танкам у весняній календарній обрядовості українців Західного Поділля приділив О. Смоляк. Він вперше в українській музичній фольклористиці розробив типологію рухових елементів у весняних піснях, дослідив символіку хореографічних рухів у старо-скалатських гаївках та ін.

Реконструкції танцювального фольклору Західного Поділля, науково-дослідній роботі творчої лабораторії на базі танцювального ансамблю «Веснянка» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка присвячено ряд праць Л. Щур.

Історичні та сучасні форми побутування фольклорних танців на Тернопільщині висвітлено у публікаціях Г. Александрович, П. Гаврилюка, Л. Горбунової та ін.

Важливою для розуміння культурно-мистецьких процесів в Тернопільській області радянського періоду є книга роздумів-спогадів Юліана Кройтора «Півстоліття у культурі тернопільській» (Тернопіль, 2002), де описано процес створення Ансамблю танцю «Надзбручанка», констатується недостатній розвиток танцювального жанру, згадується про огляди-конкурси художньої самодіяльності.

До діяльності аматорських колективів народно-сценічного танцю Тернопільщини та Ансамблю танцю «Надзбручанка» також звертаються А. Баньковський, В. Губ'як, Я. Лемішка, С. Маловічко, О. Стебельська, Л. Щур та ін. Творчим звітам професійних та аматорських колективів Тернопільської області 1986–2015 рр., у тому числі й колективів народно-сценічного танцю, присвячено працю В. Губ'яка та М. Франківа «Мистецький Олімп Надзбруччя» (2020).

Важливий внесок у розбудову народно-сценічної хореографії регіону зробив Тербовлянський коледж культури і мистецтв, що до сьогодні залишалося поза увагою науковців, лише до творчості І. Николишина звернулася М. Тимчик.

У фундаментальних дослідженнях з українського народного танцю К. Василенка, А. Гуменюка не приділено спеціальної уваги Тернопільському регіону. Відповідно до географічного районування, запровадженого в українській радянській хореології А. Гуменюком, що передбачає розгляд особливостей народних танців за п'ятьма локальними районами (Центральна Україна; Прикарпаття та Закарпаття; Волинь та Полісся; Поділля; південно-східні території України), частина Тернопільської області віднесена до другого, а частина – до четвертого регіону. Такий укрупнений підхід був цілком

виправданим для початкової стадії розвитку української етнохореології, але сьогодні потребує перегляду та докладнішої диференціації, що стане підґрунтям для розвитку вітчизняної хореологічної регіоніки, а ґрунтовний розгляд впливу фронтирності на формування народно-сценічної хореографічної культури дозволить вписати хореографічний дискурс в українські фронтирні студії.

Матеріали фольклорно-етнографічних експедицій середини XIX – початку XX ст. доводять наявність важливої складової календарно-річної обрядовості українців – танцювальних елементів і танців, недокладний опис яких міститься в працях В. Гнатюка (гаївки «Кривий танець» у селах Тереховлянського, Зборівського, Гусятинського повітів; «Зайчик» в Козівцях Тернопільського повіту та ін.; «Просо» в Коропцях Буцацького повіту; «Перепілка» із Козівців та Настасова Тернопільського повіту та ін.; «Мак» в Озірній Зборівського повіту; «Білодарчик» у Сапогові Борщівського повіту та ін.). На жаль, В. Гнатюк обмежився лише загальними вказівками щодо розміщення учасників гаївок, драматургії, переміщень, залишивши поза увагою у більшості випадків лексику народного танцю, стилістику виконання рухів. Матеріали, оприлюднені В. Гнатюком, свідчать про широку палітру гаївок, що побутували на Тернопільщині, зокрема різноманітність танцювальної складової: за тематикою – вегетативні, анімалістичні, соціально-побутові та ін.; за малюнком – коло, ланцюг, два ряди, ключі тощо; за рівнем зв'язку з текстом: ілюстративні, імітаційні та не пов'язані із сюжетом.

Збереглися записи гаївок та опис весільних танців із околиць Збаража польської дослідниці С. Шаблевської, що дає можливість скласти уявлення про фольклорні зразки кінця XIX ст.

У ході дослідження опрацьовано матеріали Архіву Київського національного університету культури і мистецтв, Архіву Тереховлянського коледжу культури і мистецтв, Галузевого державного архіву Служби безпеки України. Також джерельну базу складають фото-, відеоматеріали, власне танцювальні твори у виконанні аматорських колективів та професійного ансамблю танцю «Надзбручанка».

У підрозділі 1.2. «Теоретико-методологічні засади дослідження» зазначено концептуальні положення, покладені в основу дисертації.

Інтегруючи поняття «культура» (Ю. Афанасьєв, С. Безклубенко, М. Каган, М. Попович та ін.), «народно-сценічний танець» (О. Жорницька, Є. Зайцев, А. Кривохижа, І. Моїсеєв та ін.), «хореографічна культура» (О. Єльохіна, С. Легка, Т. Луговенко, Т. Медвідь, О. Мерлянова та ін.), можна вести мову про «народно-сценічну хореографічну культуру» не лише як про сукупність виключно мистецьких феноменів, пов'язаних з народно-сценічним танцюванням (художня творчість танцівників та балетмейстерів, власне танці), а й до того ж різноаспектну діяльність, споріднену з цим мистецтвом, зокрема педагогічну, науково-дослідницьку, організаційну, популяризаторську та ін. (система хореографічної освіти, практична та теоретико-методологічна робота викладачів, наукові дослідження з народно-сценічної хореографії, фестивально-конкурсний рух та ін.)

Виходячи з методологічного положення про ключову роль географічних, історичних, соціальних обставин у формуванні народної хореографії (А. Гуменюк, М. Жорницька, І. Моїсєєв та ін.), з'ясовано, що на культуру регіону, зокрема народну та народно-сценічну танцювальну, вплинуло розташування (західна частина України; область межує з Рівненською, Чернівецькою, Івано-Франківською, Львівською, Хмельницькою областями України; знаходиться неподалік українського кордону з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією); історико-політичні події (території, що сьогодні входять до складу Тернопільської області, починаючи з XIV ст., опинялись під владою різних державних утворень: Князівства Литовського, Речі Посполитої, Австро-Угорщини, Російської імперії, Польщі та ін., входили до СРСР у 1939–1991 рр.); соціальний склад населення (переважна частина проживає в селах, що сприяло збереженню традицій та елементів обрядів, втрачених на більш урбанізованих територіях). Розпад СРСР, проголошення незалежності України у 1991 р. позначились на векторах суспільного, зокрема, культурно-мистецького розвитку області, активізувавши національно-патріотичні настрої. Зазначені аспекти доводять обґрунтованість підходу до розгляду народної та народно-сценічної хореографічної культури Тернопільщини як оригінального явища.

В останні роки в етнохореологічній літературі набув популярності регіональний підхід (за географічно-територіальними ознаками), апробований в інших мистецтвознавчих дисциплінах (музична регіоналістика та ін.). З'явилися наукові дослідження, збірники словесно-графічних записів танців, присвячені народній та народно-сценічній хореографії різних регіонів України, зокрема, Волині (М. Полятикін, І. Степанюк), Галичини (В. Пастух), Закарпаття (О. Голдрич), Поділля (В. Тітов), Полісся (В. Гордєєв, О. Помпа) Центральної України (Б. Кокуленко) та ін., що слугують певним методологічним орієнтиром при проведенні регіональних хореологічних розвідок.

Грунтуючись на працях вітчизняних науковців, які розробляли проблематику цивілізаційного поступу України, в тому числі і в аспекті ролі особистості (С. Кримський, Ю. Павленко, Ю. Пахомов, М. Попович та ін.), враховуючи сучасні підходи до розгляду історичних подій в оптиці біографій особистостей (Т. Воропаєва, Л. Гринін та ін.), продуктивним ракурсом досліджень народно-сценічної хореографічної культури є персональний план. Останнім часом створено ряд праць, присвячених фахівцям-практикам, серед яких дослідження балетмейстерської та педагогічної діяльності В. Авраменка (Л. Косаковська та ін.), П. Вірського (В. Литвиненко, В. Шумілова та ін.), Я. Чуперчука, В. Чуперчук, А. Зібаровської (О. Бігус, Б. Стасько та ін.), О. Голдрича (О. Плахотнюк, О. Кузик та ін.), К. Василенка (О. Жиров та ін.), О. Колоска (І. Гутник), А. Кривохижі (Б. Кокуленко, К. Островська та ін.) та ін. Однак поза увагою дослідників залишалися провідні фахівці народно-сценічного танцю Тернопільщини.

У другому розділі «Аматорське народно-сценічне хореографічне мистецтво Тернопільщини» приділено увагу аматорським колективам

народного танцю за радянських часів (1939–1991) та у період незалежності України (від 1991 до сьогодні).

У підрозділі 2.1. «Танцювальні колективи організованої художньої самодіяльності за радянських часів» проаналізовано соціокультурні умови та виявлено особливості формування ансамблів народно-сценічного танцю кінця 40-х – 80-х рр. ХХ ст.

По закінченні Другої світової війни після періоду відбудови життєво необхідних об'єктів в Україні поступово налагоджувалося культурно-мистецьке життя в умовах командно-адміністративної системи та чіткого однопартійного керівництва. На Тернопільщині, яка увійшла до складу СРСР у 1939 р., організовані радянські форми аматорства до того часу не були вкорінені. Фактично мережа танцювальних аматорських колективів за радянським зразком створювалася вперше. Йдеться про реалізацію танцювальної політики, розроблену й апробовану радянською владою у 30-ті роки ХХ ст. на теренах УРСР, і спрямовану на впровадження засобами танцю соціалістичної ідеї у масову та індивідуальну свідомість, формування радянського патріотизму й ідентичності. Однак, ця раціональна політика не враховувала природу народного танцю, в тому числі й українського, який на тілесному рівні зберігає етнокультурну приналежність, з урахуванням регіональної специфіки, репрезентовану у рухах, жестах, позах тощо. І тому, формально узаконений та підтриманий на державному рівні розвиток аматорського танцювального мистецтва на західних теренах України сприяв збереженню національно-культурної самобутності й національної ідентичності.

50–80-ті рр. ХХ ст. в СРСР були періодом розквіту художньої самодіяльності у сфері народно-сценічного танцю в умовах активної підтримки на державному рівні. Створювалася мережа самодіяльних колективів народно-сценічного танцю в Тернопільській області. Одним із перших став ансамбль «Чайка» (1949), нині – народний аматорський ансамбль танцю Чортківського районного будинку культури імені Катерини Рубчакової. У 1955 р. засновано народний аматорський ансамбль танцю «Веселка» Почаївського міського будинку культури Кременецького району. Танцювальний колектив «Пролісок» організовано у 1967 р. при Підволочиському районному будинку культури під керівництвом Надії Агеєвої. У 1971 р. було засновано народний аматорський ансамбль танцю «Кременчанка» Кременецького районного будинку культури. Широкої популярності набув народний аматорський ансамбль танцю «Червона калина» Тернопільського міського палацу культури «Березіль» імені Леся Курбаса, створений у 1978 р. О. та А. Поліщуками. Народний театр танцю «Посмішка» Центру творчості дітей та юнацтва м. Тернополя було засновано у 1979 р. Тетяною Щуцькою, яка керувала ним упродовж двадцяти семи років. У 1981 р. у Тернопільському міському палаці культури «Березіль» імені Леся Курбаса з'явився аматорський ансамбль танцю «Сонечко», керівник Зіновія Бирда. Зразковий дитячий ансамбль танцю «Первоцвіт» Копичинецького центру культури і дозвілля Гусятинського району заснований Романом Буртником у 1986 р.

Ідейно-політичне підґрунтя розвитку аматорського танцювального мистецтва на Тернопільщині виявилось у підвищеній увазі при організації зарубіжних гастролей до учасників танцювальних колективів, чиї родичі були пов'язані з хвилями еміграції із західноукраїнських земель, а також з Організацією Українських Націоналістів (наприклад, у «Спеціальному повідомленні» КДБ УРСР у ЦК КПУ, датованому 4.07.1974 р. і позначеному грифом «таємно», перед зарубіжною поїздкою ансамблю пісні і танцю «Дністер» Заліщицького будинку культури Тернопільської області доповідалось про таких учасників).

У підрозділі 2.2. «Аматорські колективи народно-сценічного танцю в Україні доби незалежності» проаналізовано діяльність ансамблів від початку 90-х рр. ХХ ст. до сьогодні, охарактеризовано роль мистецьких звітів та фестивально-конкурсного руху в цей період.

Ряд суспільно-політичних подій кінця 80-х – початку 90-х рр., серед яких ключовим є проголошення незалежності України (1991 р.), стали каталізатором національно-патріотичних настроїв, однак соціально-економічні трансформації не могли не позначитись на танцювальному аматорстві. Чимало танцювальних колективів знаходилося в занепаді, багато ансамблів дорослих аматорів припинило існування, але значна частина знайшла сили для реформування. Попри нинішні тенденції захоплення сучасною хореографією та масове створення аматорських колективів цього різновиду, в останні роки з'являються нові колективи народно-сценічного танцю, що доводить його життєздатність і перспективність: у 2007 р. у Будинку культури с. Байківці почав творчий шлях аматорський ансамбль танцю «ГлоріяБай» під керівництвом Лілії Вельган, ансамбль «Пролісок» клубу села Котюжини Збаразького району засновано у 1999 р., ансамбль «Барвінок» Кременецького районного будинку культури виник у 2007 р., ансамбль «Галицькі візерунки» Чортківського районного будинку культури імені Катерини Рубчакової розпочав діяльність у 2007 р., ансамбль танцю «Мрія» будинку культури села Васильківці Гусятинського району з'явився у 2010 р.

У часи соціально-економічних трансформацій, відсутності державного фінансування, тотальної комерціалізації початку 90-х рр. ХХ ст. традиція творчих звітів мистецьких колективів на різних рівнях (регіональному, обласному, державному), закладена за радянських часів, зазнавши певних змін, стимулювала збереження мистецької діяльності значної кількості колективів народно-сценічного танцю та сприяла розширенню їхньої мережі. Важливого значення у популяризації народно-сценічного танцю в регіоні набули фестивалі та конкурси («Тернопільська танцювальна весна» та «Червона калина» в Тернополі, «Надія» в Тереховлі, «Танцювальний калейдоскоп» в Бучачі, «Борщівська танцювальна весна» в Борщеві та ін.).

У розділі 3 «Професійна сфера народно-сценічної хореографії Тернопільщини: підготовка кадрів у Тереховлянському коледжі культури і мистецтв, творчість Ансамблю танцю «Надзбручанка»» охарактеризовано діяльність двох найбільших осередків народно-сценічної танцювальної культури регіону.

У підрозділі 3.1. «Хореографічний відділ Тербовлянського коледжу культури і мистецтв у народно-сценічній танцювальній культурі Тернопільщини та України» узагальнено становлення мистецько-педагогічної школи хореографічного відділення коледжу, виявлено роль І. Николишина у розвитку народно-сценічної хореографічної культури регіону.

У 60-ті роки ХХ ст. в УРСР, як і по всьому СРСР, розвивається та видозмінюється мережа культурно-освітніх навчальних закладів. Культосвітні училища, що функціонували в кожній області України, перетворилися на центри народної художньої творчості, що забезпечили підготовку митців та педагогів, дехто з яких ставали студентами інститутів культури. У 1968 р. у Тербовлянському культосвітньому училищі створено хореографічний відділ, спеціалізація «народна хореографія», що узгоджено з тогочасними політико-ідеологічними настановами розвитку народно-сценічного танцю в рамках соцреалістичних орієнтирів (народність, масовість, доступність та ін.). Народно-сценічний вектор розвитку хореографічного мистецтва в середовищі художньої самодіяльності ставив завдання підготовки кадрів керівників танцювальних гуртків, також актуалізувалась проблема підготовки професійних виконавців для Ансамблю танцю «Надзбручанка».

Серед перших викладачів училища – Надія Агеєва, випускниця відділу хореографії Дніпропетровського державного театрального училища, та Людмила Лещук, викладач народно-сценічного танцю у 1969–1974 рр., Галина Гордій, випускниця Львівського культурно-освітнього училища, викладач класичного танцю з 1970 р. Із 1971 р. викладацький склад училища поповнюється власними випускниками. Цього року почала працювати випускниця першого набору Галина Александрович, викладач народно-сценічного та українського танцю, сьогодні – знаний в області фахівець регіонального фольклорного танцю.

Випускники хореографічних відділів культосвітніх училищ від 1970 року отримали можливість підвищувати рівень кваліфікації в КДК, адже цього року тут вперше в Україні було відкрито кафедру хореографії (на факультеті культурно-освітньої роботи).

До першого набору студентів-хореографів потрапили майбутні викладачі хореографічного відділу Тербовлянського культурно-освітнього училища Анатолій Поліщук (1948–1998) та Олександра Поліщук (до заміжжя 1972 року – Дрозд) (1950–1994). Потужний мистецький імпульс, отриманий майбутніми педагогами Тербовлянського культосвітнього училища в КДК, дав можливість досягти найвищих щаблів мистецької та педагогічної майстерності на Тернопільщині та у подальшому творчому житті за межами України.

Серед відомих викладачів училища – Петро Коваль (нар. 1957 р.). У 1983 р. він закінчив інститут, у Тербовлянському культосвітньому училищі працював викладачем хореографічних дисциплін у 1984–1989 рр. Сьогодні Петро Коваль доктор педагогічних наук, професор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ).

Василь Панюс (нар. 1964 р.) після закінчення Тербовлянського училища 1982 р. вступив до КДК, який закінчив у 1988 р. Галина Гордій (1948–2011) (до

заміжжя у 1967 р. – Боднар) маючи стаж викладацької діяльності 24 роки, з яких 22 – у Тереховлянському училищі, у 1992 р. вступила до КДК. Ірина Краківська (нар. 1966 р.) (до заміжжя у 1987 р. – Чернова) навчалась в КДК у 1992–1997 рр.

Ігор Николишин (1962–2017) – один із провідних фахівців-практиків народно-сценічного танцю Тернопілля, після закінчення навчання на хореографічному відділі Тереховлянського культосвітнього училища (1977–1980), де його викладачами були Г. Александрович, Г. Гордій, О. та А. Поліщуки, вступив до КДК, де опановував хореографічне мистецтво під орудою Миколи Трегубова (мистецтво балетмейстера), Тетяни Лазарчук (класичний та дуетно-сценічний танець), Володимира Каміна, Сергія Зубатова (народно-сценічний танець), Олександра Колоска (український танець), Генрієтти Боримської (історія хореографічного мистецтва), Олени Касьянкової (бальний танець), Оксани Шевченко (історико-побутовий танець). Упродовж 1986–2017 рр. І. Николишин працював у Тереховлянському училищі.

Випускники кафедри хореографії КДК, які працювали чи продовжують працювати в Тереховлянському училищі (коледжі) поширюють принципи мистецько-педагогічної школи кафедри хореографії КДК (бережне ставлення до фольклору; тяжіння до академічної виконавської манери в народно-сценічному танці; позиціонування класичного танцю як універсальної системи виховання в хореографічному мистецтві; поєднання традицій та новацій в професійній виконавській, балетмейстерській, педагогічній діяльності та ін.), зберігають та примножують її традиції, сформувавши, в свою чергу, власну мистецько-педагогічну школу.

Також вищу хореографічну освіту викладачі училища здобували в Рівненському інституті культури (Елеонора Самець (Юзвшин), Мирослав Сенько, Оксана Дереворіз), Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова (Богдана Петришин (Гребеньовська), Тарас Руневич).

Вагому роль у народно-сценічній хореографічній культурі регіону відіграють студентські колективи Тереховлянського коледжу культури і мистецтв. У 1986 р. Г. Александрович створила ансамбль фольклорного танцю «Джерело», до репертуару якого входить понад п'ятнадцять хореографічних постановок, серед яких «Голубка», «Канада», «Кокетка», «Плескач», «Швець» та ін., записані в різних районах Тернопільської області.

У 1988 р. І. Николишин відновив роботу ансамблю народного танцю училища, що став називатися «Любисток». У 1990 року колективу «Любисток» присвоєно звання «народний». Ансамбль набув визнання в Україні та за її межами, він є лауреатом та дипломантом численних конкурсів і фестивалів, зокрема переможцем І-го конкурсу хореографічних колективів училищ культури України, Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії імені Павла Вірського (2003, 2017), Міжнародного фестивалю-конкурсу «Веселкова Терпсихора» та ін. Переважна частина репертуару ансамблю складається з творів, поставлених І. Николишином.

Фактично в училищі, попри формально навчальний характер ансамблю, І. Николишином було створено модель професійного середовища, де

колективні форми роботи поєднувалися з індивідуальним підходом. Окрім суто фахових завдань (формування високопрофесійного танцівника ансамблю народно-сценічного танцю та керівника хореографічного колективу) відбувалося становлення хореографічного світогляду, формування національно-патріотичних ціннісних орієнтирів. Про високий рівень підготовки студентів свідчить широкий діапазон професійних хореографічних колективів, де працюють випускники, які пройшли школу «Любистка».

Сьогодні Тербовлянський коледж культури і мистецтв залишається єдиним в Тернопільській області закладом вищої освіти, що провадить підготовку фахівців народно-сценічного хореографічного мистецтва, на відміну від більшості областей України, де, окрім коледжів культури, є кафедри хореографії при інститутах (університетах) культури, гуманітарних і педагогічних інститутах та ін. Свідченням конкурентоспроможності випускників є те, що вони працюють не лише на традиційних для таких фахівців посадах (керівники танцювальних гуртків та колективів у клубах, будинках культури, центрах культури і дозвілля, музичних школах та школах мистецтв), а й професійними артистами балету в ансамблях народного танцю (Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського, Академічний ансамбль танцю «Надзбручанка»), танцювальних групах при ансамблях пісні і танцю, народних хорах (Національний заслужений академічний український народний хор України імені Григорія Верьовки, Академічний ансамбль пісні і танцю Державної прикордонної служби України та ін.), танцювальних колективах при філармоніях, танцювальних шоу в Україні та за кордоном та ін.

У підрозділі 3.2. «Ансамбль танцю “Надзбручанка” – осередок професійного народно-сценічного хореографічного мистецтва Тернопільської області» охарактеризовано творчість названого колективу.

Попри жваві процеси зі створення професійних колективів народно-сценічного танцю у сусідніх регіонах України, в Тернопільській області це сталося лише у 1961 р. – ансамбль, організований у 1959 р. як аматорський, отримав статус професійного при Тернопільській обласній філармонії. Перший керівник-постановник – Віталій Дяконов. У 1964–1985 рр. головним балетмейстером колективу був Олександр Данічкін. Розуміючи важливість збереження та творчого переосмислення танцювального фольклору регіону, репертуарної самобутності ансамблю, О. Данічкін неодноразово здійснював експедиції по Тернопільщині, збираючи фольклорний матеріал, на основі якого створював хореографічні композиції. Він поставив «Подільське весілля», «Вихиляс», «Свати», «Чабани», «Копіруш» та ін. О. Данічкін став балетмейстером – фундатором творчих принципів роботи колективу.

У 1985–1995 рр. ансамблем керував Юрій Пац, який збагатив концертну програму постановками «Надзбручанка», «Гандзя», «Два дубки», «Гопак» та ін. Сергій Забутний поставив в колективі «Буковинський танець», «Дуботанець».

У 2009–2013 рр. керівником колективу був Ігор Николишин, який ввів до репертуару хореографічну композицію «Дзюмбалики», створену на основі фольклору Борщівського району, поставив розгорнуте хореографічне дійство «Вечори на хуторі біля Диканьки». Під керівництвом І. Николишина

«Надзбручанка» значно підвищила свій професійний рівень: у 2011 р. отримала звання академічного ансамблю, у 2013 р. посіла перше місце на Всеукраїнському фестивалі-конкурсі народної хореографії імені Павла Вірського у Києві.

Завдяки діяльності балетмейстерів Ігоря Барилка, Володимира Ковальчука, Віктора Конкульовського ансамбль «Надзбручанка» підтримав високий виконавський рівень, зберіг багатий репертуар. Нині головний балетмейстер колективу – Юлія Якимчук, випускниця кафедри народної хореографії Київського національного університету культури і мистецтв.

Трансформаційні процеси в організації роботи культурно-мистецької сфери, спрямовані на «оптимізацію» закладів та колективів, завдають руйнівного удару по професійних танцювальних колективах. Але в цих умовах більшість із них, у тому числі і «Надзбручанка», продовжують плідно працювати та популяризувати український народно-сценічний танець і українське мистецтво в цілому.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукових праць з народно-сценічної хореографічної культури Тернопільської області засвідчив недостатню увагу до всіх її складників, потребу комплексного осмислення діяльності аматорських колективів народно-сценічного танцю, хореографічного відділу Тербовлянського коледжу культури і мистецтв, Академічного ансамблю танцю «Надзбручанка» з культурологічних та мистецтвознавчих позицій.

2. На основі інтегрування понять «культура», «народно-сценічний танець», «хореографічна культура» запропоновано визначення терміна «народно-сценічна хореографічна культура» – сукупність феноменів, пов'язаних із народно-сценічним танцюванням: художня творчість виконавців та балетмейстерів, власне танці, а також педагогічна, науково-дослідницька, організаційна, популяризаторська та інші види діяльності.

3. Основні вектори розвитку народно-сценічної хореографічної культури в Тернопільській області у 1945–1991 рр. корелювали із загальнодержавними тенденціями: створення за державної підтримки мережі самодіяльних танцювальних колективів народно-сценічного танцю («Чайка» м. Чортків, «Веселка» м. Почаїв, «Пролісок» смт Підволочиськ та ін.), відкриття закладів хореографічної освіти з метою підготовки кадрів для самодіяльності та професійних танцювальних колективів (Тербовлянське культосвітнє училище), створення професійних колективів народно-сценічного танцю (Ансамбль танцю «Надзбручанка»). Система самодіяльності та професійного народно-сценічного мистецтва стала засобом ідеологічного виховання всередині країни та пропаганди радянських досягнень за її межами. Одночасно спостерігались й позитивні тенденції популяризації сценічних форм народно-танцювальних творів, а в деяких випадках – консервація певних лексико-композиційних конструкцій, втрачених у фольклорному середовищі.

4. Особливостями періоду масової організації дитячих та дорослих аматорських колективів народно-сценічного танцю у 50–80-х рр. ХХ ст. на

Тернопільщині стали: створення нової системи «художньої самодіяльності», а не післявоєнне відродження, як на переважній частині СРСР, що пов'язано з приєднанням території до Радянського Союзу на початку Другої світової війни; відсутність до 1961 р. професійного ансамблю народно-сценічного танцю в області як творчого орієнтиру. 90-ті рр. ХХ ст. можна кваліфікувати як період стагнації, пошуку нових форм та шляхів розвитку народно-сценічного аматорського танцювального мистецтва. На початку ХХІ ст. відбулася стабілізація та розвиток збережених колективів, створених за радянські часи; поодинокі існування дорослого аматорства («Червона калина» м. Тернопіль, «Пролісок» смт Підволочиськ та ін.); формування нових аматорських колективів народно-сценічного танцю в умовах експансії сучасних напрямів хореографії.

5. Хореографічний відділ Тербовлянського коледжу культури і мистецтв продовжує традиції народно-сценічної хореографії, закладені фундаторами відділу (Н. Агеєва, Л. Лещук, Г. Гордій, Г. Александрович). Запорукою високого рівня підготовки студентів стало постійне прагнення викладацького складу до підвищення рівня кваліфікації, здобуття освіти в Київському державному інституті культури ім. О. Є. Корнійчука, Рівненському інституті культури, Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова та ін. Модель навчальної роботи коледжу передбачає не лише суто тренувальні форми, а й мистецько-просвітницьку діяльність педагогів і студентів, що виявляється в постановочній та концертній творчості. У діяльності студентських колективів (Ансамбль фольклорного танцю «Джерело», Ансамбль народного танцю «Любисток») розвивається два напрями народно-сценічної хореографії – стилістично наближений до першоджерел та академічний. Випускники коледжу, завдяки концертно-творчій діяльності у складі студентських ансамблів, набувають професійних виконавських вмінь і навичок, затребувані в сфері професійної виконавської та балетмейстерської діяльності в Україні.

6. Випускники Київського державного інституту культури – відомі викладачі хореографічних дисциплін Тербовлянського культосвітнього училища Г. Гордій, А. та О. Поліщуки, П. Коваль, І. Николишин, В. Панюс, І. Краківська, керувались у власній мистецько-педагогічній творчості принципами школи кафедри хореографії названого інституту. Навчаючись у провідних фахівців української хореографії (з класичного танцю – Г. Березова, Л. Цветкова, Т. Лазарчук, Т. Чурпіта; з народно-сценічного – В. Володько, Є. Зайцев, В. Камін, А. Рехвіашвілі; з українського – Ф. Баклан, М. Мотков, О. Колосок, С. Зубатов, В. Вірська; з мистецтва балетмейстера – К. Василенко, М. Трегубов, О. Колосок, Л. Єрмоліна, Г. Воронов, В. Вітковський, В. Шевченко; з історії хореографії – В. Пасютинська, Г. Боримська, Ю. Станішевський та ін.), вони набули потужних професійних теоретичних та практичних компетентностей, що дало змогу, на основі принципів педагогів КДІК, сформувати власну мистецько-педагогічну школу.

7. Досить умовно можна провести періодизацію творчого шляху І. Николишина, одного з найвідоміших діячів народно-сценічної хореографії Тернопільщини: 1977–1984 рр. – фундаментальна хореографічна підготовка, навчання у провідних фахівців народно-сценічної хореографії тернопільського

регіону (у Тереховлянському культосвітньому училищі) та України (у Київському інституті культури ім. О. Є. Корнійчука), де особисті вольові якості стали запорукою подальших педагогічних та балетмейстерських звершень; 1986–2009 рр. – становлення та розквіт педагогічної (Тереховлянське училище культури) та балетмейстерської (ансамбль «Любисток») майстерності, набуття авторитету серед колег (з 2002 р. – голова обласного осередку Національної хореографічної спілки України); 2009–2017 рр. – у статусі високого професіонала був головним балетмейстером Ансамблю танцю «Надзбручанка» (2009–2013), очолював циклову комісію народної хореографії в Тереховлянському вищому училищі культури, заснував дитячу студію танцю при Тереховлянській мистецькій школі. Багатогранна творча діяльність І. Николишина сприяла підвищенню мистецьких стандартів виконавської, балетмейстерської, педагогічної діяльності на Тернопільщині, стала відомою далеко за межами області в Україні та світі.

8. Діяльність Ансамблю танцю «Надзбручанка» відбувалась в рідній основних тенденцій становлення та розвитку професійних колективів народно-сценічного танцю в Україні: наявність провідного балетмейстера (О. Данічкін), який ствердив творчі основи колективу; дуалістичність принципів побудови репертуару, представленого обробками фольклорних першоджерел регіону та стилізованими і театралізованими постановками, при збереженні зв'язку із образною системою народної хореографії та ін. Але створення ансамблю відбулося значно пізніше, ніж більшості подібних колективів країни; після О. Данічкина спостерігається часта зміна балетмейстерів.

Здійснене дослідження не претендує на вичерпність, серед перспективних напрямів подальших розробок – порівняння балетмейстерських принципів різних постановників, мистецтвознавчий аналіз виконавського мистецтва в професійному та аматорському середовищі, виявлення аспектів взаємодії народно-сценічної хореографії Тернопільщини та інших регіонів України та світу, дослідження народно-сценічного танцю на театральній музично-драматичній сцені та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Підлипський А. Танці Тернопільщини у фольклорно-етнографічних дослідженнях В. Гнатюка. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2017. Вип. 25. С. 193–197.
2. Підлипський А. Внесок Ігоря Николишина у розвиток народно-сценічної хореографії України. *Мистецтвознавчі записки*. 2018. № 33. С. 352–359.
3. Підлипський А. Академічний ансамбль танцю «Надзбручанка» як професійний колектив народно-сценічної хореографії України. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2018. № 40. С. 401–408.

4. Підлипський А. Аматорські колективи народно-сценічного танцю Тернопільщини другої половини ХХ – початку ХХІ століття. *Культура і сучасність*. 2018. № 1. С. 187–193.

5. Підлипський А. Тербовлянський коледж культури і мистецтв – осередок народно-сценічної хореографії Тернопільщини. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2020. № 2. С. 162–167.

6. Підлипський А. Викладачі Тербовлянського культосвітнього училища – представники школи кафедри хореографії Київського державного інституту культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2020. № 3. С. 152–159.

*Статті у виданнях України,
внесених до міжнародних наукометричних баз*

7. Підлипський А. Народно-сценічний танець Тернопільщини в хореографічній культурі України радянського періоду. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 3. С. 329–333.

8. Підлипський А. Особливості функціонування танцювальної художньої самодіяльності в Тернопільській області радянського періоду. *Танцювальні студії*. 2020. Т. 3, № 1. С. 132–138.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Підлипський А. Народна хореографічна культура Тернопільщини як самостійний феномен. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 29–31 березня 2017 р., Полтава / упор. М. Погребняк*. Полтава : ПНПУ, 2017. С. 134–135.

10. Підлипський А. Історико-географічні фактори у вивченні народної хореографічної культури Тернопільщини. *Хореографічна освіта і мистецтво України в контексті європейських та світових тенденцій : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 21–22 квітня 2017 р.* Київ : КНУКіМ, 2017. С. 50–52.

11. Підлипський А. Народні танці циклу календарно-річної обрядовості на Тернопільщині. *Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі : зб. матеріалів II Міжнародної наук.-практ. конф. / упор. В. Нечитайло*. Київ, 19 травня 2017 р. Київ : НАКККіМ, 2017. С. 53–55.

12. Підлипський А. І. Життя віддане народному танцю (пам'яті Ігоря Ніколишина). *Тенденції розвитку народного та сучасного хореографічного мистецтва України : зб. матеріалів Всеукр. конф., Київ, 25 лютого 2018 р.* Київ : Національна хореографічна спілка України, 2018. С. 62–66.

13. Підлипський А. Балетмейстери Академічного ансамблю танцю «Надзбручанка» Тернопільської обласної філармонії. *Хореографічні мистецькі, педагогічні та наукові школи України та світу : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 21 квітня 2018 р.* Київ : КНУКіМ, 2018. С. 47–51.

14. Підлипський А. Олександр Данічкін – фундатор творчих принципів Ансамблю танцю «Надзбручанка». *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 20–21 березня 2019 р.* Київ, 2019. Ч. 1. С. 227–229.

15. Підлипський А. Взаємодія професійного та аматорського хореографічного мистецтва у Тернопільській області в 60–70-х рр. ХХ ст. *Взаємодія аматорського та професійного хореографічного мистецтва : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 13 квітня 2019 р.* Київ : КНУКіМ, 2019. С. 50–52.

16. Підлипський А. Соціокультурні та мистецькі чинники становлення та розвитку народно-сценічної хореографії в Україні. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв) : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 квітня 2020 р.* Київ : КНУКіМ, 2020. С. 56–58.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

17. Підлипський А. Перерваний танець. *Хореограф Тернопілля.* 2018. № 2. С. 8–10.

АНОТАЦІЯ

Підлипський А. І. Народно-сценічна хореографічна культура Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ століття. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства зі спеціальності 26.00.01 «Теорія та історія культури». – Київський національний університет культури і мистецтв, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2021.

У дисертації комплексно досліджено народно-сценічну хореографічну культуру Тернопільщини середини ХХ – початку ХХІ ст. Виявлено основні етапи розвитку аматорського мистецтва регіону за радянських часів та в умовах незалежної України. Розглянуто фестивально-конкурсний рух у сфері народно-сценічного танцю в Тернопільській області. Охарактеризовано діяльність хореографічного відділення Тербовлянського коледжу культури і мистецтв та його роль у культурі Тернопільщини та України. Досліджено вплив мистецько-педагогічної школи кафедри хореографії Київського державного інституту культури ім. О. Є. Корнійчука на викладачів-хореографів Тербовлянського культосвітнього училища. Проаналізовано діяльність одного з провідних митців народно-сценічної хореографії України І. Николишина, виявлено основні етапи становлення та розвитку його балетмейстерської та педагогічної майстерності. Проаналізовано творчість професійного Ансамблю танцю «Надзбручанка».

Ключові слова: народно-сценічна хореографічна культура, культура Тернопільщини, український танець, хореографія.

АННОТАЦИЯ

Пидлыпский А. И. Народно-сценическая хореографическая культура Тернопольщины середины XX – начала XXI века. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 26.00.01 «Теория и история культуры». – Киевский национальный университет культуры и искусств, Министерство образования и науки Украины, Киев, 2021.

В диссертации комплексно исследована народно-сценическая хореографическая культура Тернопольщины середины XX – начала XXI в. Дано определение понятия «народно-сценическая хореографическая культура». Отмечено, что основные векторы развития народно-сценической хореографии Тернопольской области в 1945–1991 гг. коррелировали с общегосударственными, но имели особенности, поскольку в регионе создавалась новая система «художественной самодеятельности», а не послевоенное возрождение, как на большей части СССР, что связано с присоединением Тернопольщины к Советскому Союзу в начале Второй мировой войны; отсутствие до 1961 г. профессионального ансамбля народно-сценического танца в области как творческого ориентира. В 1990-е гг. происходила стагнация, а в начале XXI в. – стабилизация и развитие коллективов.

Акцентируется, что хореографическое отделение Тереховлянского колледжа культуры и искусств продолжает традиции народно-сценической хореографии, заложенные основателями. Выяснено, что модель учебной работы колледжа предусматривает не только чисто тренировочные формы, но и художественно-просветительскую деятельность педагогов и студентов, что проявляется в постановочном и концертном творчестве. Отмечено, что выпускники Киевского государственного института культуры – известные преподаватели хореографических дисциплин Тереховлянского культпросвет училища руководствовались и продолжают руководствоваться в своем художественно-педагогическом творчестве принципами школы кафедры хореографии названного института, что позволило на основе этих принципов сформировать собственную художественно-педагогическую школу.

Проанализирована деятельность одного из ведущих специалистов народно-сценической хореографии Тернопольской области и Украины И. Никольшина, выявлены основные этапы становления и развития его балетмейстерского и педагогического мастерства.

Установлено, что деятельность Ансамбля танца «Надзбручанка» происходила в русле основных тенденций становления и развития профессиональных коллективов народно-сценического танца в Украине: наличие ведущего балетмейстера (А. Даничкин), утвердившего творческие основы коллектива; дуалистичность принципов построения репертуара, где танцевальные композиции – обработки фольклорных первоисточников региона соседствуют со стилизованными и театрализованными постановками, при сохранении связи с образной системой народной хореографии и др. Акцентируется на

особенностях: создание ансамбля произошло значительно позже, чем большинства подобных коллективов страны, после А. Даничкина наблюдается частая смена балетмейстеров и т.д.

Ключевые слова: народно-сценическая хореографическая культура, культура Тернопольщины, украинский танец, хореография.

SUMMARY

Pidlypskyi A. Folk stage choreographic culture of the Ternopil region of the middle of the XX - beginning of the XXI century. – Qualifying scientific work on the rights of a manuscript.

Thesis for a Candidate degree in Art Criticism, speciality 26.00.01 “Theory and History of Culture”. – Kyiv National University of Culture and Arts, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2020.

In the dissertation the folk-stage choreographic culture of Ternopil region of the middle of the XX – the beginning of the XXI century is comprehensively investigated. The main stages of development of amateur art in the region during the Soviet times and in the conditions of independent Ukraine are revealed. The festival-competition movement in the field of folk-stage dance in Ternopil region is considered. The activity of the choreographic department of Terebovlia College of Culture and Arts and its role in the culture of Ternopil region and Ukraine are described. The influence of the art and pedagogical school of the department of choreography of the Kyiv Institute of Culture named after O. Ye. Korniiichuk for teachers-choreographers of Terebovlia cult school. The activity of one of the leading artists of folk-stage choreography of Ukraine I. Nykolyshyn is analyzed, the main stages of formation and development of his choreography and pedagogical skills are revealed. The work of the professional dance ensemble "Nadzbruchanka" is analyzed.

Key words: folk-stage choreographic culture, culture of Ternopil region, Ukrainian dance, choreography.

